

Soğuk Savaş Döneminde Türk Sporunda Millî Ruh Arayışları: Antikomünizm Faaliyetlerinde Bir Mücadele Aracı Olarak Spor

Search for National Spirit in Turkish Sports During the Cold War: Sports as a Struggle Tool in Anti-Communism Activities

Özlem Seyhan *

Hacı Ali Çakıcı **

Erkan Faruk Şirin ***

Ali Erdoğan ****

* Dr., Bağımsız Araştırmacı,
akpinarr_ozlem@hotmail.com
ORCID: 0009-0002-0103-5072
Konya / TÜRKİYE

* Dr., Independent Researcher,
akpinarr_ozlem@hotmail.com
ORCID: 0009-0002-0103-5072
Konya / TÜRKİYE

** Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Spor
Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği
Bölümü
cakicihakiali@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9439-1118
Ordu / TÜRKİYE

** Assoc. Prof. Dr., Ordu University,
Faculty of Sports Sciences,
Department of Sport Management
Management
cakicihakiali@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9439-1118
Ordu / TÜRKİYE

Soğuk Savaş döneminde Türkiye siyasal anlamda Batı Bloku'nda yer almış, doğu bloğu ülkelerinden ve savundukları ideolojiden uzak durmak için adeta Amerika'ya bağımlı bir dış politika yürütmek zorunda kalmıştır. Bu durumda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin Türkiye nezdindeki imajı ve komünizmin bir tehlike olarak görülmesinin etkisi büyüktür. Nitekim uzun yıllar Türkiye'de komünizmden korunma ve komünizmle mücadele yolları aranmış, 1945 sonrası komünizm karşısında dinî ve millî değerler adeta bir kurtarıcı hâline gelmiştir. Milliyetçi ve muhafazakâr dernek ve basın yayın organları ülkü birliği yaparak millî şuuru artırmak ve Türk kültürünü korumak için harekete geçmiştir. Bu bağlamda Türk sporunun millî bir ruh ile tarihî köklerden güç alarak yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Gençleri zararlı kabul edilen fikir ve hareketlerden alıkoymak için spora ciddi bir görev yüklenmiştir. Yeni neslin ruh ve beden sağlığının ancak spor sayesinde güçlendirileceği, sporun da millî bir felsefe ve şuurla ele alınması gerektiği anlayışı devlet politikalarıyla da desteklenmiştir. Bu çalışmada sporun millîliği ve spora millî ruh kazandırma çabalarının gerekçeleri açıklanmaya çalışılmıştır. Dönemin aydınlarının fikirleri ışığında spora yüklenen misyon tartışılmıştır. Arşiv kaynakları, gazete ve dergiler bu çalışmanın ana kaynağını oluştururken ihtiyaç duyulan yerlerde telif eserlere de başvurulmuştur.

Anahtar Kelimeler:

Antikomünizm, spor, spor tarihi, millî şuur, spor ruhu.

Abstract

During the Cold War, Türkiye decided to take part in the western bloc politically, and had to pursue a foreign policy dependent on America in order to stay away from the eastern bloc countries and the ideology they advocated. In this case, the image of the Union of Soviet Socialist Republics in Turkey and the fact that communism is seen as a danger has a great impact. Indeed, for many years, ways to protect and fight against communism have been sought in Turkey, and in this context, religious and national values have become a savior. Nationalist and conservative associations and press media took action to increase national consciousness and protect Turkish culture. In this context, discussions on the restructuring of Turkish sports with a national spirit and strength from historical

*** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi
Spor Bilimleri Fakültesi, Spor
Yöneticiliği Bölümü
erkanfaruk@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-6837-7758
Konya / TÜRKİYE

*** Prof. Dr., Selçuk University,
Faculty of Sports Sciences,
Department of Sport Management
erkanfaruk@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-6837-7758
Konya / TÜRKİYE

**** Doç. Dr., Karamanoğlu
Mehmetbey Üniversitesi, Spor
Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği
Bölümü
aerdogan@kmu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8306-5683
Karaman / TÜRKİYE

**** Assoc. Prof. Dr., Karamanoğlu
Mehmetbey University, Faculty of
Sports Sciences, Department of Sport
Management
aerdogan@kmu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8306-5683
Karaman / TÜRKİYE

roots have come to the fore. A serious duty has been assigned to sports to prevent young people from harmful ideas and actions. The understanding that the mental and physical health of the new generation can only be strengthened through sports and that sports should be handled with a national philosophy and consciousness is also supported by state policies. In this study, the nationality of sports and the reasons for the efforts to give sports a national spirit have been tried to be explained. The mission assigned to sports has been discussed in the light of the ideas of the intellectuals of the period. While creating the main source of this study with archive sources, newspapers and magazines, copyrighted works were also used where necessary .

Keywords: Anti-communism, sports, sports history, national consciousness, sports spirit.

Başvuru/Submitted: 24/06/2025

Kabul/Accepted: 19/02/2026

Yayın/Published: 27/08/2026

Makale Bilgileri

Atıf: Seyhan, Ö., Çakıcı, H. A., Şirin, E. F., Erdoğan, A. (2026). Soğuk Savaş Döneminde Türk Sporunda Milli Ruh Arayışları: Antikomünizm Faaliyetlerinde Bir Mücadele Aracı Olarak Spor. *Selçuk Türkiyat*, (68): 173-200.
Doi: 10.21563/sutad.1725817

Etik Kurul Kararı: Etik Kurul Kararından muaftır.

Katılımcı Rızası: Katılımı yok.

Mali Destek: Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Telif Hakları: Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.

Değerlendirme: İki dış hakem / Çift taraflı körleme.

Benzerlik Taraması: Yapıldı – iThenticate.

Etik Beyan: sutad@selcuk.edu.tr, selcukturkiyat@gmail.com

Lisans: Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile lisanslanmıştır.

Article Information

Citation: Seyhan, Ö., Çakıcı, H. A., Şirin, E. F., Erdoğan, A. (2026). Soğuk Savaş Döneminde Türk Sporunda Milli Ruh Arayışları: Antikomünizm Faaliyetlerinde Bir Mücadele Aracı Olarak Spor. *Selçuk Türkiyat*, (68): 173-200.
Doi: 10.21563/sutad.1725817

Ethics Committee Approval: It is exempt from the Ethics Committee Approval.

Informed Consent: No participants.

Financial Support: The study received no financial support from any institution or project.

Conflict of Interest: No conflict of interest.

Copyrights: The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.

Assessment: Two external referees / Double blind.

Similarity Screening: Checked – iThenticate.

Ethical Statement: sutad@selcuk.edu.tr, selcukturkiyat@gmail.com

License: Content of this Journal is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

Giriş

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında başlayan Avrupa'daki yenilikleri yakından takip etme ve Batı'ya ayak uydurma çabası (Hilav, 1997, s. 387-390) spor faaliyetlerinde de kendini göstermiştir. Beden ve akıl sağlığının yeni neslin geleceği için ne denli önemli olduğu üzerine birtakım çalışmalar yapılmıştır. Gençlerin spora yönlendirilmesi ile bir yandan sağlıklı vücutlara kavuşmak, dinamik ve dinç bir nesil yetiştirmek, diğer yandan spor müsabakalarında kazanılacak zaferlerle ülkenin adının uluslararası camiada duyurulması istenmiştir. Ancak siyasal ve sosyal sebepler nedeniyle Osmanlı Devleti uluslararası spor faaliyetlerinde istediği konumu elde edememiştir. Bununla birlikte Selim Sırrı Tarcan'ın İsveç Kraliyet Jimnastik Enstitüsü'nde yaptığı incelemeler ile beden terbiyesinin önemi üzerinde durulmuştur (Sarıyar Sezan, 2023, s. 20). Yine Rıza Tefik Meşrutiyetin ilk yıllarında Selim Sırrı ile jimnastik ve akrobasi hocalığı yapmış, Spencer'in "sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" sözünü benimseyerek bu fikri memlekete yerleştirmeye çalışmıştır (Ülken, 2019, s. 367). Spora dair bu yaklaşımlar erken cumhuriyet döneminde benimsenen spor felsefesinin temeli mahiyetindedir. Öyle ki Atatürk, gençlerin hem fiziki hem de zihinsel ve bilişsel anlamda sağlıklı bireyler olarak yetişmesini istemiştir.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte "cumhuriyetin gürbüz nesli" ve sağlıklı çocuklar yetiştirilmesi temel hedef hâline gelmiştir (Akın, 2019, s. 87). Güçlü, kuvvetli, sağlıklı bir nesil için öncelikli olarak yeterli beslenme imkânlarının sağlanması, süt ve protein ihtiyacının karşılanması gerekli görülmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında spora verilen değer Atatürk'ün sözlerinde de kendini göstermiştir. Spor yalnızca fiziki bir aktivite olarak görülmemiş, gençlerin manevi ve ruhi sağlığını korumak için de önemli bir unsur hâline gelmiştir. "Her çeşit spor faaliyetlerini, Türk gençliğinin millî terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır." sözleri Atatürk'ün bu konudaki görüşlerini gösterir mahiyettedir (Evcin, 2014, s. 309). Nitekim cumhuriyetin ilk yıllarına spora ve sporcuya verilen önem artarken sporun bireylerin zihinsel gelişimi üzerindeki etkisi de kabul edilmiştir. Spora verilen önem ve spor faaliyetleri için ayrılan bütçe her geçen yıl artmıştır. Ancak ülke ve dünya gündeminde değişen siyasal ve sosyal çehre sporun misyonunu da etkilemiştir.

İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte dünyada siyasal ve sosyal konjonktürde yeni bir yapılanma meydana gelmiştir. Bir tarafta Amerika Birleşik Devletleri'nin, diğer tarafta Sovyetler Birliği'nin yer aldığı çift kutuplu siyasal rejim yaklaşık otuz yıl süren Soğuk Savaş dönemini başlatmıştır. Sıcak çatışmaların verdiği ağır hasarların farkına varan devletler politik yollarla çıkarlarını koruma yolunu tutmuştur (Akalin, 2003, s. 15-20). Bu iki lider ülkenin Soğuk Savaş dönemindeki üstünlük yarışı spor müsabakalarında da kendini göstermiştir. 1952 yılından 1988'e kadarki Olimpiyat karşılaşmalarında iki ülke sporcuları adeta savaş meydanında gibi kıyasıya mücadele vermiş, sporcular canları pahasına zafer kazanmaya çalışmıştır (Guttmann, 2021, s. 75-81).

Türkiye de Soğuk Savaş döneminden oldukça etkilenmiş, ticari ilişkilerinden kültürel faaliyetlerine hatta ideolojik yaklaşımlara kadar bu sürecin getirilerine uygun bir şekilde hareket etmiştir. 1945 yılının ortalarından itibaren Sovyetler Birliği,

Türkiye'ye yönelik baskılarını artırmış, Türkiye'nin doğu sınırlarında başta Kars, Ardahan ve Artvin'de olmak üzere Ermenistan ve Gürcistan lehine birtakım değişiklikler yapılması yönünde gayriresmî isteklerde bulunmuş ve Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin yetersiz olduğu iddiası gündeme gelmiştir. Türkiye'nin egemenlik haklarını ve toprak bütünlüğünü göz ardı eden bu talepler Sovyetler Birliği'nin bir tehdit ve tehlike olarak algılanmasına yol açmıştır (Semiz & Akgün, 2007, s. 239). Mevcut şartlarda fiili bir mücadeleyi göze alamayan ve ülke çıkarlarını korumak isteyen Türkiye ise İngiltere ve ABD'nin desteğini almak için çeşitli siyasal girişimlerde bulunmuştur (Otaç, 2019, s. 118). İkinci Dünya Savaşı boyunca yürütülen aktif tarafsızlık politikası savaş sonunda da benzer şekilde yürütülmüş ve kutuplaşan dünyada Türkiye, Birleşmiş Millet Teşkilatına ve ABD'ye daha yakın bir konum almak durumunda kalmıştır. ABD'nin dünya siyasetine hâkim olma çabası Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Türkiye II. Dünya Savaşı'na fiili olarak katılmasa da savaş boyunca çok sayıda askeri silah altında tutmuş, üretimde aktif yer alan genç erkek nüfusun atıl kalması nedeniyle ülke ekonomisi ciddi oranda zarar görmüştür (Metinsoy, 2016, s. 47-60). Olası bir saldırı karşısında hazırlıklı olma zarureti ise savunma maliyetlerini artırmıştır. Üretimin düşmesinin yanında ülkede baş gösteren karaborsacılık, ihtikâr, tefecilik gibi faaliyetler de mali krizin artmasına yol açmıştır (Seyhan, 2024, s. 263). Bu ortam içerisinde ABD'den gelen yardımlar adeta birer kurtarıcı olarak görülmüştür. ABD, II. Dünya Savaşı esnasında Ödünç Verme ve Kiralama Yasası kapsamında Türkiye'ye askerî malzeme göndermişse (Benhür & Aktan, 2022, s. 5) de asıl büyük çaplı yardımlar Truman Doktrini ve Marshall Planı ile başlamıştır. Truman Doktrini ve Marshall Planı ile başlayan ekonomik yardımlar Türk kamuoyunca Türkiye'nin Batı dünyasına kabul edildiği şeklinde yorumlanmıştır (Güler, 2004, s. 209-224). ABD ile ilişkilerin gelişmesi üzerine iç politikada da bazı değişiklikler yapılma zarureti doğmuş, demokratik ve liberal adımlar atılmıştır. Çok partili hayata geçen Türkiye'de Amerikan etkisi siyasal ve kültürel çerçevede kendini hissettirmiştir. Nitekim Türkiye'nin Kore'ye asker göndermesi ve NATO'ya üye olması çift kutuplu yeni dünya düzenindeki konumunu net ve keskin çizgilerle belirlemiştir (Yaman, 2006, s. 231-245; Aydın, 2024, s. 3634-3665; Seyhan, 2025, s. 3-4). Bu bağlamda Amerika merkezli bir politika benimseyen Türkiye'de ideolojik ve kültürel çatışmalar da emperyalizm ve komünizmin mücadelesi şeklinde kendini göstermiştir. Soğuk Savaş döneminde antikomünizm uzun yıllar Türk milliyetçilerini meşgul eden bir argüman hâline gelmiştir (Şimşek, 2021, s. 275-306). Komünizmle mücadele yalnızca ideolojik ve kültürel bir olgudan ziyade Sovyet düşmanlığı ve korkusu hâline gelerek "ezeli ve ebedi düşmana" duyulan tepki şeklini almıştır (Demirel, 1952, s. 5; Atsız, 1952, s. 2). Öyle ki Türkiye'deki bütün sosyalist ve sol eğilimli kesimler Sovyetler Birliği'ne ve komünizmle hizmet etmekle suçlanmıştır (BCA, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü 30-1-0-0/42.252.1; BCA, Muamelat Genel Müdürlüğü 30-10-0-0/85-561-8; BCA, CHP 490-1-0-0/1191-176-2). Bu bağlamda komünizmle mücadele dernekleri kurulmuş, bilhassa gençlerin millî ve manevi duygularını güçlendirmek için çeşitli çalışmalar

yapılmıştır (BCA, CHP 581-3-1). Komünizmin panzehri olarak ise milliyetçilik ve din görülmüştür (Çelik, 2020, s. 399-411). Hatta bu bağlamda gençlerin millî bir felsefe ile yapılan spor faaliyetlerine özendirilmesi istenerek sporun “zararlı” fikir ve eylemlerden korunmada ciddi bir görev üstleneceği düşünülmüştür.

Bilhassa Soğuk Savaş döneminde spor, gençleri zararlı faaliyetlerden alıkoyacak millî şuuru güçlendirecek, komünizm gibi fikirlerden uzaklaştıracak bir alan olarak kabul edilmiştir. Millî ve manevi şuuru ile spor arasında güçlü bir bağ inşa edilmeye çalışılmıştır (İnal, 2023, s. 1565-1596). Milliyetçi ideallerle kurulmuş pek çok dernek kendi bünyesinde spor kolları tesis ederek gençleri başta güreş olmak üzere çeşitli branşlarda spor yapmaya yönlendirmiştir (“Türk Ocakları Kurultay Raporu”, 1955, s. 876-877; “Türk Ocağı Haberleri”, 1957, s. 875). Bu çalışmada Türkiye’nin Soğuk Savaş döneminde ideolojik anlamda temel meselesini teşkil eden antikomünizm faaliyetlerinde sporun ne ölçüde kullanıldığı ve spora millî ruh inşasında yüklenen misyon irdelenmiştir. Millîlik meselesini en çok gündeminde tutan dönemin basın yayın organları ve milliyetçi derneklerin fikirlerini neşrettiği dergiler bu çalışmada ana kaynak olarak kullanılmıştır

Sporun Millîliği Meselesinin Tarihsel Arka Planı

Bir toplumun millî gurura ve millî şuura sahip olması tarihle olan bağıyla doğrudan alakalıdır. Özellikle gençlerin geleceğe umutla bakması, öz güvenli ve inançlı bireyler olarak yetişmesinde tarihî bilginin payı büyüktür (Sümer, 1959, s. 11-13). Modern toplumlarda tarihin yapıcı ve yükseltici bir rol üstlendiği kabul edilmiştir. Bu nedenle milliyetçiliğin en çok önem verdiği ilmi değer tarihtir (Atsız, 1951, s. 3-5). Öyle ki ferdin hislerini birleştirme, ortak sevinç ve üzüntüler bulmada tarihî olayların etkisi yadsınamaz. Müşterek duygulara sahip olan bir millet olası dış saldırılara karşı her anlamda savunmaya hazırdır (Hacıeminoğlu, 1967, s. 16). Gerek fiziki savaşlar gerekse kültürel ve ekonomik saldırılar millî hisleri gelişmiş toplumları yıkmada yetersiz kalmıştır. Tarihteki pek çok devlet bu gibi mücadelelerden zaferle çıkmıştır (Soysal, 1967, s. 23-25). Türk tarihinde de başta Millî Mücadele ve İstiklal Harbi olmak üzere buna pek çok örnek bulmak mümkündür (Özkaya, 1962, s. 13). Nitekim tarihin önemini bu denli kavrayan ve kavranması için mücadele eden milliyetçi muhafazakâr Türk aydınları siyasal baskıların azaldığı her dönemde sesini duyurmaya çalışmıştır. Bu minvalde çeşitli milliyetçi dernekler kurulmuş, dergi ve gazeteler çıkarılmıştır (“Türk Yurdunda Bir Ay”, 1968, s. 61). Türkiye Cumhuriyeti’nin yükselmesi için ne yapılması gerektiği millî bir bakış açısıyla açıklanmaya çalışılmıştır (Ankara, 1960, s. 3-4). Bir milletin yükselmesi yalnızca tarihte vuku bulan kahramanlık hikâyelerine ve destanlara bağlanmakla mümkün olmayacağının farkında olan mütefekkirler tarihin ilmî bir metotla incelenip bugüne dair dersler alınması zaruretiyle değinmiştir (Sançar, 1966, s. 13-15). Bu bağlamda Türk milletinin sosyal hayatının bir parçası olan spor da bütün yönleriyle incelenmiştir (İlhan, 1945, s. 5-7).

Türk milleti uzun yıllar boyunca sportmen bir millet olarak tanınmış ve Avrupalılar arasında “Türk gibi kuvvetli” sözü efsaneleşmiştir. Türkler sporun genç nesil üzerindeki etkisini erken dönemlerde keşfederek güçlü ve kabiliyetli nesiller

yetiştirmenin önemini kavramışlardır. Bu bağlamda spor her devirde Türk milletinin hayatının temel unsurlarından biri hâline gelmiştir (Özel, 2025, s. 54). Spor yalnızca beden sağlığında ve kuvvetinde etkili olmakla kalmamış, manevi ve ruhi gelişimin de bir parçası olarak görülmüştür (Ülkütaşır, 1943, s. 7-8). Türk tarihinde spor yaşam tarzı ile doğrudan bağlantılıdır. Diğer milletlerde olduğu gibi (Akurgal, 1943, s. 149-151) dinî inanç, ekonomik ve sosyal hayatın getirileri Türklerin spora karşı yaklaşımını ve beden sağlığını doğrudan etkilemiş, eğlence aracı olarak kullanılan oyunlar da bu minvalde şekillenmiştir. Özellikle atlı sporlar, cirit, çöğen, koşular İslamiyet öncesi dinî merasimlerin, göçebe hayat şartlarının ve askerî manevraların inkişafını gösterir mahiyettedir (Hacıkayaoglu, 1982, s. 18-35). Eski Türklerde spor sosyal hayatın her alanına dair bilgiler barındırmıştır (İnan, 1943, s. 6). Sporların hepsi açık havada yapılmış savaşa hazırlayıcı, eğitici, eğlendirici ve toplumsal mahiyet arz etmiştir. Öyle ki bir şenlik havasında gerçekleştirilen oyunlar kimi zaman kutlamaların ardından kimi zaman dinî ve millî törenlerde yapılmış, halkın coşkun bir heyecan ile millî duyguları adeta perçinlenmiştir (Şapolyo, 1970, s. 10-12). Eski Türklerden itibaren halk arsında da benimsenen ve oynanan oyunlar cumhuriyet devrinde yeniden ihya edilerek millî bir dönüş ile spora verilen önem artmış, güçlü ve gürbüz nesiller yetiştirme projesi gündeme gelmiştir. Bu bağlamda tarihsel süreçte Türklerin bildiği spor faaliyetleri tespit edilmeye çalışılmıştır (BCA. CHP 490-1-0-0/4-17-13). Avcılık, güreş, atıcılık, okçuluk, atlı ve yaya koşuları, sıklet kaldırma ve atma gibi atletik sporlar, gürz ve topuz kullanmak, eskrim, cirit, futbol, boks ve kayak gibi spor faaliyetleri tarihin farklı devirlerinde Türklerin severek oynadığı oyunlar olarak kaydedilmiştir (Ülkütaşır, 1943, s. 7-8). Bilhassa İngiliz sporu olarak bilinen futbolun Türkler tarafından çok eski zamanlardan itibaren bilindiği, Türk güreşinin serbest Amerikan güreşinden daha üstün olduğu, bu sporların güç ve zekâ gerektirdiğinin altı çizilmiştir. Çevgen, gök-börü, cirit, kılıç kalkan gibi oyunların yeniden canlandırılması ile hem tarih ile irtibatın kopmayacağı hem de Türk sporlarının dünyaya tanıtılacağı düşünülmüştür. Uluslararası alanda medeni ve çağdaş bir devlet olarak var olma çabası gösteren Türkiye'nin millî sporlarını geliştirerek çeşitli müsabakalara da ev sahipliği yapması arzulanmıştır (İlhan, 1945, s. 14-15).

Bahsi geçen sporların her birinin hem kondisyon, hem konsantrasyon, hem de sağlam bir irade istediği açıktır. Ayrıca ustalıkla ata binen bir kişi aynı zamanda ok atıp, kılıç kullanmış, avcılık yapmış (Demirutku, 1970, s. 13), iyi bir güreşçi zaten güç ve kuvvet açısından pek çok spor da ve eski Türk oyunlarında avantajlı konuma geçmiştir. Bu yönüyle eski Türk sporları ve sporcuları bir alanda ihtisaslaşmak yerine ordu millet anlayışının da bir gereği olarak her an savaşa hazır bir vaziyet almışlardır (İlhan, 1945, s. 6-7). Benzer şekilde kadınların da küçük yaşlardan itibaren ata binmek, kılıç kullanmak, ok atmak, avlanmak ve hatta ihtiyaç hâlinde düşman birliklerine karşı savaşmak üzere yetiştirildiği bilinmektedir. Bu hâliyle eski Türklerde spor günlük hayatın bir parçasıdır. Nitekim çağdaş Türkiye Cumhuriyeti de sporun halk tarafından günlük bir aktivite olarak benimsenmesi için gayret göstermiş, özellikle yeni neslin zinde ve dinamik bir vücuda sahip olması için spora önem verilmiştir. Tarihî kayıtlara

geçen Türk gibi güçlü sözüne uygun bir yaşayış benimsenmesi istenmiştir. Eski Türklerde spor anlayışının arkasında yer alan disiplin, ahlak ve vatanseverlik ruhunun tam manasıyla gençlere öğretilmesi ve bu minvalde bir spor eğitiminin verilmesi hâlinde hem yurt içinde hem de dünyada önemli başarılar elde edileceği fikri kabul görmüştür. Öyle ki yalnızca iyi ok atmanın ya da ata binmenin mert ve yiğit bir savaşçı olmak için yeterli gelmeyeceği gibi sporda da sadece beden terbiyesi ve fiziki kabiliyetin yetmeyeceği sıklıkla vurgulanmış asıl meselenin ülküye ve ahlaki değerlere bağlılık olduğunun altı çizilmiştir (Tan, 1971, s. 3-22). Bununla birlikte değişen ve modernleşen dünyada batıdaki gelişmeleri yakından takip etme arzusu, 20. yüzyılda olimpiyat oyunlarının ilgi görmesi ve 1930 yılında dünya kupasının yapılması da Türkiye’de spora verilen önemin artmasına yol açmıştır. Öyle ki genç Türkiye Cumhuriyeti kıt imkânlarına rağmen kendi tarihinde ilk kez 1924 yılında Paris’te gerçekleştirilen olimpiyatlara katılmıştır (Özdemir, 2013, s. 720). Modernleşmenin temelinde yer alan dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmek arzusu Türk müesseselerinin Avrupa’yla uyum hâlinde iş görmesini bir zaruret hâline getirmiştir.

Zararlı Alışkanlıklardan Korunmada Spora Yüklenen Misyon

Sporun bir toplumun gelişmesindeki etkisi tüm çevrelerce kabul edilmiş (“Muhterem Sporculara Teşekkür”, 1939, s. 9), gençlerin fikir bakımından olduğu kadar ruh ve fizik yönünden de rasyonel bir şekilde yetiştirilmezse topluma yeteri kadar fayda sağlayamayacağı spor felsefesinin temel görüşlerinden biri olmuştur. Yalnızca bireylerin sağlığını korumak değil cemiyetlerin nizamını sağlamak, komünizmle mücadele etmek, ahlaki çöküşün önüne geçmek gibi pek çok konuda başarılı olmak için spor politikalarının geliştirilmesi gerekli görülmüştür (Anadol, 1976, s. 15). Bu bağlamda yurt genelinde kutlanan bayramlar, bilhassa Gençlik ve Spor Bayramı ciddiyetle irdelenmiş, gençlerin millî şuurunu geliştirip, fiziki kabiliyetlerini arttırarak vatanseverlik bilincinin bu gibi organizasyonlar sayesinde gerçekleşeceğine inanılmıştır. Bu anlayışa göre yalnızca cephede yapılan sıcak savaşlarda değil, kültürel ve ideolojik saldırıların bu şekilde bertaraf edilecektir. Spor yalnızca bedenleri güçlendiren bir aktivite değil kişinin iradesini sağlamlaştıran bir unsurdur (Tan, 1944, s. 13). Uçaklarda, tanklarda, gemilerde çeşitli tehlikelerle mücadele eden, yüksek dağlara tırmanabilen, kilometrelerce karlı yolu kayarak aşan insanın hayattaki diğer işlerini de korkusuzca, yılmadan yapabileceği aşîkârdır. Adeta bir irade terbiyesi şeklini alan spor faaliyetlerinin milletin ve cemiyetin yararını gözeterek yapılması, sporcunun da ülke menfaatlerini gözetmesi sporun millîliği meselesinin temel ilkesini oluşturmıştır.

Türkiye’de gençler arasında ahlaki bozukluklarının, anarşizme, komünizme ve sosyalizme meylin artması sporun doğru bir şekilde tatbik edilememesine bağlanmıştır (Tuna, 1959, s. 21-23). Bilhassa milliyetçi kesim eğlence vasıtası hâline getirilen sporun beden ve ruh terbiyesi hedefine odaklanması gerektiğini sıklıkla hatırlatmıştır. Gürültünün hâkim olduğu futbol karşılaşmalarının binlerce kişi tarafından seyredilerek coşkun tezahüratların yapılması ile sporun amacından uzaklaştığı belirtilmiştir (Phill & Koşay, 1967, s. 26-27). Öyle ki gençleri güzel ahlaka ve ruhi

muavazeneye sevk etmesi beklenen sportif faaliyetlerin tam aksine ihtirasları kamçılayan, sağlığı bozan ve ahlaki düşüklüklere sebebiyet veren bir şekle evrilmesinden şikâyet edilmiştir (Kaplan, 1952, s. 3). Nitekim gençlerin kütüphaneye uğramaktansa stadyumlarda zaman geçirmenin daha yararlı olduğunu düşündüğü ifade edilmiştir. Gençlerin stadyumlarda vakit geçirmesinin eleştirilme sebebi ise yalnızca seyirci konumunda kalmaları ve adeta amigoluk yapmalarıdır. Oysaki cumhuriyetin ilanından itibaren Türk spor politikasının temelinde başta gençler olmak üzere herkesin sporu hayatın bir parçası olarak görüp, aktif spor faaliyetlerine katılması vardır.

Kız erkek ayırt etmeksizin yeni neslin Türk sporunu tanıyarak dinamik bir zihin ve bedenle çalışmalar yapması hem cumhuriyetin hem de milliyetçiliğin temel argümanlarından biri olmuştur. Ancak Soğuk Savaş döneminin başlarında özellikle 1950’li yıllarda muhafazakâr mukaddesatçı söylemlerin artmasıyla gençlik spor bayramlarında yapılan kutlamaların şekli ve gençlerin gösterileri milliyetçi mukaddesatçı kesim tarafından çeşitli yönleriyle eleştirilmiştir. Bu noktada erken cumhuriyet dönemi ile 1950 sonrası Türkiye’inde ciddi bir bakış açısı farkı ortaya çıkmıştır. Bu durumda başta komünizm karşıtlığında kendini gösterirken spor faaliyetlerine yönelik yaklaşımların değişmesine de yol açmıştır. Her iki dönemde de spor ve oyunların milleti var eden en önemli unsurlardan biri olduğu, millî sporlara değer vererek onları dünyaya tanıtmak gerektiği vurgulanırken, 1950 sonrası basın ve yayın organlarında kutlamaların mahiyeti tepki çekmeye başlamıştır. Hatta Mefkûre dergisinde “Bugünkü durum kasıtlı olarak millî olan her şeyi tahrip etmek zihniyetinin mi eseridir, yoksa hudutsuz bir gafletin mi?” denilerek genç kızların şort ve mini etek gibi kıyafetler giyerek dans etmesi eleştirilmiştir (“Gençlik ve Spor Bayramı”, 1952, s. 1-4).

Bu yaklaşımların temelinde cumhuriyet rejiminin Avrupalılaşma ve çağdaşlaşma politikasına karşı gösterilen tepkiler vardır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan pek çok inkılab ve icraata dinî ve millî değerlere aykırı olduğu gerekçesiyle karşı çıkmıştır. Bu bağlamda sporun da modernleşme gerekçesiyle taklit ve yabancı hayranlığı şeklini aldığı ileri sürülmüştür. Sporun millîliği meselesi de bu noktada devreye girerek yabancı hayranlığının ve dolayısıyla aşağılık duygusunun ortadan kaldırılması için gençlerin tarihten güç alması (Orkun, 1952, s. 1), bayramlarda ve törenlerde millî kıyafetler giymesi, millî oyunlar oynaması, kendinden emin bir şekilde geleceği bakması istenmiştir. Diğer bütün alanlarda olduğu gibi sporda da Türkiye’nin geri kalma sebebi doğrudan aşağılık duygusuna bağlanmış, tarihini bilmeyen (Kafesoğlu, 1959, s. 20-23), köklerinden kopuk yaşayan ve adeta ilkel bir “Avrupalılaşma sevdasına tutulan” yönetim ve yöneticilerin varlığı temel sorun olarak kabul edilmiştir. Sporda yapılacak yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu ifade edilmiştir (Yavrucak, 1973a, s. 8).

Törenlerde ve bayramlarda yapılan kutlamalarına dair eleştiriler 1970’li yıllarda da benzer şekilde devam etmiş, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle düzenlenen gösterilerde gençlerin özellikle kızların “aşırı derecede vücut gösterisinde

bulunmaları” Bozkurt dergisinde eleştirilmiş, yapılan sporların Türk millî benliğine uygun olması istenmiştir. Bozkurt dergisine göre, ata sporları olan atçılık, binicilik, güreş, okçuluk ve koşunun ağırlıklı olarak tercih edilerek genç kızların millî kıyafetler içerisinde millî oyunları oynaması milletin sevgisini kazanmaya ve bayramlara olan ilginin artmasına vesile olacaktır. Bütün millî bayramların hakiki manasını anlatmak için spor gösterilerinin yanında çeşitli kültürel faaliyetlerin de yapılması istenmiştir. Türk kültürünün, tarihinin, askerî yapısının, teşkilatının, Türk-İslam medeniyetinin ve milletin kutsal değerlerinin bayram dolayısıyla düzenlenen konferanslar, seminerler, yarışmalar ve oyunlar aracılığıyla gençlerin hafızasına kazınacağı düşünülmüştür (Oktay, 1975, s. 3). Bu sayede bayramların gerçek değerinin anlaşılacağı da altı çizilmiştir.

Türk kadının toplumsal hayattaki yeri ve sporun her dalında aktif olabileceği fikri kabul edilmekle birlikte hiçbir şeyin kadının analık ve aile kurma misyonunun önüne geçmemesi gerektiği sporun millîliği meselesinin temelinde yer almıştır. Bu bağlamda kutlamalarda ve bayramlarda kız öğrencilerin kılık kıyafetlerine, gösterilerde yaptıkları hareketlere ahlak çerçevesinden bakılmıştır. Türk modernleşmesi yolundaki en önemli çıkmaz kadının hâl ve hareketleri, dış görünüşü ve iş hayatında ne ölçüde aktif olabileceği noktalarında adeta düğümlenmiştir (Bora, 2012, s. 220-226). Öyle ki her ne kadar Türk kadının at bindiği, kılıç kuşandığı, gerektiğinde savaşa katıldığı sıkça vurgulansa da kadının en temel görevinin aileyi korumak ve çocuk yetiştirmek olduğu fikrinden taviz verilmemiştir (Seyhan, 2024, s. 715-728). Cumhuriyetin gürbüz neslini yetiştirecek olan sağlıklı annelere ihtiyaç duyulduğu sık sık dile getirilirken, kadının yeni neslin mimarı olması bakımından eğitime, kültüre ve ahlakına önem vererek kendini yetiştirmesi gerektiği milliyetçi muhafazakâr kesim tarafından kabul görmüştür. Kadının aile hayatındaki vazifelerini aksatması ihtimalini doğuracak her türlü iş ve uğraşa karşı çıkılmıştır. Sporun genç kızlar arasında yaygınlaşması hâlinde ise “edebe uygun” kıyafetlerin tercih edilerek hâl ve hareketlerinin ahlaka mugayir olmamasına özen gösterilmesi istenmiştir. Bu yaklaşımın ne ölçüde doğru olduğu tartışmaya açıktır. Nitekim kadın söz konusu olunca sporun ana felsefesinden bir hayli uzaklaşıldığı açıktır. Genç kızları ve aileyi korumak söylemlerinden hareketle ortaya çıkan bu yaklaşımın temel motivasyonu da yine millî değerleri muhafaza etmektir.

Toplumsal Hayatın Bir Parçası Olarak Spor

Türk sporunu geliştirmek ve dinamik bir nesil yetiştirmek amacıyla İsveç modelinde olduğu gibi herkesin beden sağlığını korumak için gün içerisinde spor yapması teşvik edilmiştir. Sporun günlük hayatın bir parçası hâline getirilmesi özellikle gelişme çağındaki çocukların sağlıklı ve biçimli vücutlara sahip olması için zaruri görülmüştür (Dirisu, 1942a, s. 55-58). Milliyetçi basın tarafından sporun içinde yaşanan coğrafyaya hâkim olmak ve doğaya hükmetmek gibi vasıflarının olduğu üzerinde durularak ülkesindeki dağa tırmanmakta zorluk çeken ya da üç tarafı denizlerle çevrili bir memlekette yüzme bilmeyen kişilerin (“Deniz ve Spor”, 1944, s. 11) memleket müdafaasında da ülke kalkınmasında da etkili olamayacağı vurgulanmıştır. Bir milletin çağdaş uygarlıklar seviyesine erişmesi, müreffeh bir hayat

yaşamaları için fiziki kabiliyetlerini ve iradesini geliştirmesi gereklidir. Nitekim güncel çalışmaların da gösterdiği üzere başta spor dalları olmak üzere herhangi bir konuda ihtisaslaşmak için öncelikle irade kontrolünün yapılması elzemdir. Bu bağlamda Türk milletinin sportmen olduğu, sportmenliğin ise yiğitlik anlamına geldiği milliyetçi camia tarafından dile getirilmiştir. Dolayısıyla Türkiye’de sporu geliştirmek için Avrupa’dan örneklerle değil Türk tarihinin derinlemesine incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu düşünceler Millet dergisinde “Avrupa’dan her şey gelebilir, her şey ihtiyacımız olabilir. Fakat yiğitlik gelmez. O ancak bu memleketten çıkar (Dirisu, 1942b, s. 118-121)” sözleriyle açıklanmıştır. Türk gencinin ihtiyaç duyduğu güç ve ilhamın mazinin derinliklerinde, tarihî şahısların hayatlarında ve tarihî olaylarda kolaylıkla bulunacağı fikri (Gökalp, 1942, s. 180-183) spora dair yenilikler konusunda da gündeme gelmiştir. Türk sporunu geliştirmek için yalnızca çağdaş metot, teknik ve donanımın temini konusunda Avrupa’dan destek alınabileceği onun dışındaki konularda, özellikle spor felsefesi ve sporcunun psikolojik hazırlığı konusunda zaten Türk sporunun zengin bir tarihî arka plana sahip olduğu savunulmuştur.

Sporda uzmanlaşmanın uluslararası müsabakalarda kazanılacak zaferler açısından önemli olduğu kabul edilmekle birlikte herkesin spor yapmaya teşvik edilmesi ülke kalkınması için de gerekli görülmüştür. Bu bağlamda spor derslerinin açık alanlarda yapılması, her okulunun küçük de olsa bir spor salonuna sahip olması ve bu okullarda verilen beden eğitimi dersleri ile birlikte Türk çocuklarının temiz ahlâkla yetiştirilmesi amaçlanmıştır (Sezan, 2024, s. 87). Her mahallede bir oyun alanının bulunması için çalışmalar yapılmıştır, izciliğin yalnızca bayramlarda ve kutlamalarda ortaya çıkan bir çeşit jimnastik olmaktan çıkarılarak doğa kampçılığının geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Bu sayede başta gençler olmak üzere herkesin spor yapmak için uygun imkânlarla sahip olabileceğinin altı çizilmiştir. Bununla birlikte futbol maçlarının artan taraftar sayısı ile birlikte bir çeşit şov gösterilerine dönüşmesi ve seyircilerin spordan beklenen centilmenlikten uzaklaşmasının önüne geçilmesi istenmiştir (Yavrucak, 1973b, s. 8). Türkler tarih boyunca güçlü, kuvvetli, kahraman bir millet olarak tanınmış ancak Osmanlı Devleti’nin son döneminde yaşanan savaşlar ve Avrupa’daki çağdaş gelişmelere tam manasıyla ayak uydurulamaması bu bakış açısını değiştirmiştir. Zorlu mücadelelerin sonucunda kurulan Türkiye Cumhuriyeti ise gerek devlet politikasının bir gereği olarak gerekse milliyetçi cemiyetlerin çabalarıyla Türk milletinin tarihte olduğu gibi lider, modern ve gelişmiş bir hüviyet kazanması için çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda sporcunun centilmen, efendi, topluma önder, çalışkan ve ilkeli olması adeta millî bir arzu hâline gelmiştir (Ateşoğlu, 1960, s. 58-60). Bu bağlamda uluslararası müsabakalarda Türkiye’yi temsil eden ve başarı kazanan sporcuların fotoğrafları millî birer gururun ifadesi olarak dergi ve gazetelerde yayınlanmıştır. Gençlerin bahsi geçen kişileri örnek alması teşvik edilmiştir (İnan, 1948, s. 14-16). Nihayetinde sporcudan beklenen vasıflar uzun yıllar devam etmiştir, günümüzde dahi hem ulusal hem uluslararası alanda tanınmış sporcuların hâl ve hareketleriyle gençlere iyi anlamda örnek olması arzulanmaktadır. Toplumsal hayatı düzenlemede, ahlaki ve millî değerleri korumada sporun ve sporcunun görevi bu

bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Milliyetçi dernek ve basın yayın organlarının millî bayramlarda ve törenlerde yapılan gösterileri şekil ve içerik açısından eleştirmesi de bu yaklaşımın bir sonucudur.

Uluslararası İlişkiler Bağlamında Spor

Spor; cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye'nin dış politikasını geliştirmek, adını uluslararası camiaya duyurmak için başvurduğu yöntemlerden biri olmuştur. Türkiye'yi dünyaya tanıtmak, iyi ilişkileri geliştirmek ve Türk milletinin spordaki başarısını göstermek gibi gerekçelerle muhtelif tarihlerde farklı ülkelerle spor temasları kurulmuştur. 1924'ten sonra Sovyetler Birliği futbol takımları Türk takımları ile dostluk maçları düzenlemeye başlamıştır (O'Mahony, 2006, s. 76). Dış politikalar bağlamında 1932 yılında Türk subay ve uzmanların Fransa'daki binicilik müsabakalarına gitmesine karar verilmiştir (BCA. Kararlar Daire Başkanlığı, 26-18-17). 1937 yılında Türkiye ile Irak arasındaki dostluk ilişkilerini arttırmak için karşılıklı spor heyetlerinin gönderilmesi istenmiştir (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 533/10650-65835-2). Hakeza Almaya ile 1941 yılında spor temaslarında bulunulmuştur (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 501/32165-128085-3). Benzer şekilde Lübnan ile ise 1946 yılında basketbol ve futbol alanında spor temasları kurulmuş, Türk basketbol takımı Beyrut'a giderken (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 554/7893-50018-1), Lübnan kulüplerinden Renaissance Sportive, Mersin İdman Yurdu ile maç yapmak üzere Türkiye'ye gelmiştir (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 554/7893-50018-3). Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca farklı zamanlarda gerçekleştirilen spor temaslarına dair örnekleri arttırmak mümkündür. Ancak konu itibarıyla değinilmesi gereken asıl mesele bahsi geçen temasların komünizmle mücadelede nasıl değerlendirildiğidir. Nitekim Türkiye komünist ülkelere gelen her türlü unsura olduğu gibi yapılan spor davetlerine mesafeli yaklaşmıştır. 1956 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içinde Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve İtalya gibi devletlerin de bulunduğu pek çok ülkeye spor müsabakaları yapmak üzere teklifte bulunmuş ancak bu davet bahsi geçen ülkeler tarafından reddedilmiştir (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/35784-141341-8; Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/ 35784-141341-4; Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/ 35784-141341-2; Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/35784-141341-1). Türkiye'nin SSCB'nin spor teması için yaptığı girişimleri sıcak karşılamaması dış politikasının bir gereği olarak değerlendirilmelidir. Amerika'dan gelecek olası tepkilerden de çekinildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim spor bazında SSCB ile olan ikili ilişkilerin tamamen kesilmediği ortadadır. Öyle ki aynı yıl Fenerbahçe futbol kulübü oyuncuları iki maç oynamak için Moskova'ya gitmiştir. Maç dolayısı ile bir araya gelen Sovyet yetkililer Türkiye ile dostluk ilişkilerini geliştirmek istediklerine yönelik telkin ve istekler adeta baskıya varan bir hâl almıştır. Sovyetler bu temaslardan oldukça memnun kalmış, halk da gelişmeleri ilgi ile takip etmiştir (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/35784-141342-1). Uluslararası spor temasları bu denli önem arz ederken 1978 yılında İtalya ile Türkiye arasında yapılması planlanan millî maçın Yüksel Çakmur tarafından "savurganlığı önlemek amacıyla" iptal

edilmesi şiddetli tartışmalara yol açmıştır. Basında Türkiye'nin uluslararası camiada saygınlık kazanması için mücadele vereceğini taahhüt ederek başa gelen siyasilerin bu gibi icraatlarla *"Türkiye'ye ezelden beri kin besleyen Avrupalılara yeni bir koz verdiği"* ileri sürülmüştür. Avrupalıların *"aman yeter ki gelin, çayınız kahveniz de bizden, hamam paranızı da biz vereceğiz. Cebinize para da koyacağız."* gibi sözlerle Türklüğü küçük düşürdüğü ifade edilmiştir. Türk sporunu çıkmaza sokup, Türkiye'yi dışarıya karşı mahcup eden siyasilerin derhâl görevden alınması istenmiştir. *"Dövizimiz yok millî maça gidemeyiz demeleri Türk sporunun mu yoksa devlet itibarının mı iflası anlamına gelecektir"* sorusu yöneltmiştir (*"Sporda Siyaset"*, 1978, s. 10-12). Bu eleştirilerden de anlaşılacağı üzere spor yalnızca millî ruhu canlandıran, sağlıklı bireyler yetiştiren bir unsur olarak görülmemiş uluslararası camiada itibar ve saygınlık meselesi olarak anlaşılmıştır. Öyle ki Amerika, Sovyetler Birliği ve Almanya gibi ülkeler sporu bir propaganda vasıtası olarak kabul etmiş ve devlet eliyle büyük yatırımlar yapmıştır.

Türkiye uluslararası alanda tanınırlığını artırmak ve medeni dünyada yer almak için çeşitli turizm çalışmaları (Kara, 2023, s. 200-223), spor faaliyetleri ve güzellik yarışmaları tertip edilmiştir (Özkan, 2019, s. 590). Bahsi geçen organizasyonlar Türk'ün üstünlüğünü gösteren milliyetçi bir propaganda unsuru olarak değerlendirilmiştir. Özellikle spor uluslararası arenada Türkiye'nin millî şerefini yükselten ve koruyan önemli bir unsur olarak da görülmüştür (Akifoğlu, 1957, s. 920-921). Bu bağlamda bilhassa beynelmilel müsabakalar coşku ile takip edilmiştir. Türk sporcuların kazandıkları başarılar millî bir övünç kaynağı olmuştur (*"Türk Ocakları Kurultay Raporu"*, 1955, s. 876-877). Hatta bu spor karşılaşmaları adeta bir muharebe, millî bir varlık mücadelesi olarak lanse edilmiştir (*"Yahudi Sporcuları İstanbul'da"*, 1934, s. 13). Gerek iç politikada gerekse dış politikada sporun (Çiftçioğlu, 1947, s. 10) gücü, birleştirici ve ayrıştırıcı özelliklerin baskınlığı hakkında çalışmalar yapılmıştır (Okçuoğlu, 1962, s. 11). Türkiye'nin hâlihazırda iyi ilişkileri kurduğu devletler ile yaptığı spor müsabakaları bu dostluk ve kardeşlik anlayışını pekiştirmiştir. Bu noktada 1954 Dünya Kupası oldukça güzel bir örnek teşkil etmektedir. Öyle ki Türkiye'nin Güney Kore ile yaptığı karşılaşma basında yer bulurken Kore Savaşı'nda iki ülke arasında sarsılmaz bir dostluk inşa edildiğinden bahsedilmiştir. Nitekim müsabaka öncesinde iki takımın birbirine iyi dileklerde bulunduğu da görülmüştür. Karşılaşmalar centilmenlik esasına göre cereyan ederken iyi ilişkilerin devam edeceği anlayışı benimsenmiştir (Kara, 2025, s. 210).

Soğuk Savaş döneminde spor doğrudan siyasetin bir uzantısı hâline gelmiştir. Pek çok defa Türkiye dış politikasında iyi ilişkiler geliştirmek istediği ülkelerle spor temaslarında bulunurken tepkisini de yine spor temaslarının kesilmesi ile göstermiştir. Bu bağlamda Bulgaristan'da Türklere yönelik saldırıların artması, Türkçe konuşmanın ve Türk ailelerin çocuklarına Türkçe öğretmesinin yasaklanması, Türk ailelerin mallarının çeşitli yollarla gasp edilmesi ve son olarak Slav adlarının kullanılma zorunluluğu getirilmesi (Deliorman, "B. Trakya Türkleri Neler Çekiyor", 27 Aralık 1957, s. 3; "Bulgar Cehenneminde Korkunç Hayat Şartları", Her Gün, 10 Mart 1957, s. 3; "Batı Trakya'da Türk Çocuklarını Hristiyan Yapmaya Çalışıyorlar", Her Gün, 3 Şubat

1957, s. 3) üzerine Dışişleri Bakanlığı Bulgarlarla yapılacak bütün spor temaslarının kesildiğini duyurmuştur ("Bulgaristan'la Spor Temasları Kesildi", 1962, s. 13). Alınan bu kararın iki ülke arasındaki sportif faaliyetlerin ötesinde önem taşıdığı açıktır ("Komşuluğun İlk Şartı", 1962, s. 1). Ancak Bulgaristan'daki Türklere yönelik zulümlere gösterilen bu tepki milliyetçi camia tarafından yetersiz görülmüş ve kinayeli bir dille eleştirilmiştir. Bahsi geçen haber üzerine *Millî Yol* dergisinde yayınlanan "Kalktık kılıç kuşanmaya mızrak takınmaya; mazlum zavallı Türklere zulmettiler diye. Biz intikamı kor muyuz alçak gâvurda hiç? Tutuk spor temasını kestik bu hırs ile!" şiiri tepkileri anlatır mahiyettedir (Millî Yol, 1962, s. 4). Soğuk Savaş döneminde yalnızca Türkiye değil pek çok devlet uluslararası spor faaliyetlerini dış politikasının bir gereği ve uzantısı olarak düzenlemiştir. Bu yolda İsviçre Jimnastik Federasyonu, Sovyet Rusya ve onun egemenliğinde bulunan milletlerle her türlü spor temaslarını yasakladığını duyurmuştur ("Sporda Rusya'ya Boykot", 1962, s. 10).

Devlet Politikalarının Spor Üzerindeki Etkisi

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte gençlerin sağlıklı ve kuvvetli olması yeni neslin zihnen ve bedenen yetkin bir hâle gelmesi temel amaçlardan biri hâline gelmiştir. Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur düsturu ile birlikte gençlerin spor yapması teşvik edilmeye başlanmıştır ("Darülfünunlar ve Spor", 1930, s. 47-48; BCA, CHP, 490-1-0-0/2-6-23). Ancak bu bağlamda gerek cumhuriyetin ilk döneminde gerekse II. Dünya Savaşı yıllarında ülke kaynaklarının kısıtlılığı ve gıda yetersizliği gibi sorunlar gündeme gelmiştir (Cansever, 1956, s. 874-877). Çocukların sağlıklı bir şekilde büyüyeabilmeleri için protein ihtiyaçlarının karşılanması önemi çeşitli mecralarda açıklanmıştır. Hatta maddi imkânsızlıklar ve üretim yetersizliği nedeniyle hayvansal proteine ulaşma sorunu yaşanmıştır. Bu bağlamda geçici bir çözüm olarak Anadolu'nun pek çok yerinde bilinen ve farklı şekillerde yapılan tarhananın besin değerinin zenginleştirilmesi önerilmiştir. Bu sayede halkın protein ihtiyacının kolaylıkla karşılanacağı düşünülmüştür (Ankara, 1961, s. 13-15). Spor faaliyetleri bağlamında ise sporcuların her daim yeterli ve dengeli beslenmesinin önemine vurgu yapılarak savaş dönemlerinde sportif aktivitelerin doğrudan ve dolaylı yollarla azaldığı görülmüştür (Şadan, 1942, s. -10). Öyle ki gerek I. Dünya Savaşı zamanında gerekse II. Dünya Savaşı yıllarında cephede savaşan ya da olası bir savaşa hazırlanan askerin dahi yeterli istihkak bulamadığı aşikârdır.

Sıcak savaşın sona erdiği dönemde ise spor faaliyetleri teşvik edilerek devlet eliyle programlar hazırlanmıştır. Başta güreş olmak üzere millî sporda istenilen başarının yakalanması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Türk sporunu geliştirmek için en azından diğer Avrupa ülkeleri ile aynı seviyede donanım, tesis ve malzemeye sahip olmak zaruri bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Basın da çeşitli spor dallarında yapılacak bilimsel çalışmaların ülke başarısını arttıracaklarını söyleyerek spor akademisi ve güreş okulu gibi eğitim kurumları açılarak alanında uzman hocaların gençleri yetiştirmesinin önemine değinmiştir. Ülkedeki sınırlı imkânların en doğru ve verimli şekilde kullanılması gerektiğinin altı çizilerek devlet eliyle gençlerin spora teşvik edilmesi istenmiştir (İlgaç, 1975, s. 8). Türkiye'nin sporu geliştirmeye yönelik politikalar takip

ettiği Soğuk Savaş döneminde dünya milletleri de kendi isimlerini duyurmak için çeşitli yollar aramışlar, adını duyurmak isteyen devlet spora önem vererek bu yolda başarılı olmaya çalışmışlardır. Türkiye'nin uluslararası spor müsabakalarında bayrağını dalgalandırıp, İstiklal Marşı'nın okutmak için spora önem vermesi bilhassa güreş, binicilik, okçuluk, cirit gibi dallarda adını yeniden duyurması millî bir mesele hâline gelmiştir (Toprakçı, 1974, s. 13).

Devlet eliyle hazırlanan pek çok kanun ve programda sporun önemine değinilmiştir. Bu bağlamda İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) gençlik sorunları ve spor ele alınmış, gençlerin ülke kalkınmasındaki yerine ve önemine değinilmiş, milletin dinamizm kaynağı olan gençlerin ülkeyi çağdaş uygarlıklar seviyesine erdirmekte önemli bir görev üstendiği vurgulanmıştır. Bilhassa gençlerin boş zamanlarında verimsiz ve olumsuz faaliyetlerden kurtulması, bu zamanları yapıcı bilgi ve uğraşlar kazandıran meşguliyetlerle değerlendirilmesi, gençlerin millî kalkınmaya ve çağdaş uygarlığa katkıda bulunma bilincinin gelişmesine öncelik verilmiştir. 7 Kasım 1969 tarihli hükümet programında gençliğin bütün meselelerinin ele alınacağı, bunlara en uygun çözümlerin getirilerek bedeni, ruhi ve fikri gelişmeler için bir çalışma sisteminin kurulacağı belirtilmiştir. Sporda amacın kanun, nizam, ahlak ve disiplin ölçüleri içinde gelişmeyi sağlamak, amatör sporu kitlelere yaymak suretiyle gençlerin moral ve fiziki gücünü arttırmak olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kurulması ise ilgi ile karşılanmış, gençlerin ve ailelerinin uzun yılların meşgul olduğu pek çok sorunun devlet eliyle çözülmesi beklenmiştir (BCA. Kararlar Daire Başkanlığı, 30-18-1-2/ 297-27-2). Gençlerin enerjilerinin ve ilgilerinin devlet gözetimi ve denetimi altında millî ülküler ve amaçlar doğrultusunda şekillendirileceği fikri milliyetçi camia tarafından takdirle karşılanmıştır. Gençlerin millî ülküden uzaklaştırıldığı, bazı gençlik hareketlerinin yıkıcı ve bölücü, maddi ve manevi değerleri tahrip edici davranışlar sergilediği dönemde devletin kurduğu bir bakanlık sayesinde gençlerle ilgileneceği düşüncesi kabul görmüştür (Akyol, 1970a, s. 3-5). Sporun itici motivasyonu ile daha mutlu, ileri ve modern Türkiye idealizmini şekillendirmiştir. Gençlerin enerji ve isteklerinin göz ardı edilmesi hâlinde ilgi alanlarının millî ülküyle bağdaşmayan fikirlere ve anarşist hareketlere kayacağı bu yaklaşımın en temel dayanak noktası olmuştur.

Dünyanın pek çok yerinde benzer şeylerin yaşandığına dikkat çekilerek sporla, sanatla, ilimle uğraşmayan başka bir ifadeyle ülküsüz ve amaçsız kalan gençlerin en iyi ihtimalle şahsi çıkarlarına ve arzularını öncelik verdiği, millî birlik ve bütünlüğü göz ardı ettiği vurgulanmıştır. Gençlerin çağın tehlikesi olarak görülen komünizm ve anarşizmden korunması bireyselliğin milletin çıkarlarına zarar verecek boyuta ulaşmaması için devlet eliyle organize edilen, maddi ve manevi destekle programlanan spor faaliyetlerine ihtiyaç duyulmuştur. Zararlı kabul edilen ideolojilerin gençler arasında yayılmasını engellemek için ise Türklük bilincinin fertlerde erken yaşlarda geliştirilmesi ve kökleşmesi gerektiği milliyetçi basın yayın organları tarafından savunulmuştur (Akyol, 1970b, s. 3-7).

Sporun ruh ve beden dengesini sağlayan önemli bir etmen olduğu konusunda fikir

birliği yapan Türk aydınları futbol maçlarının işleyiş şeklinde bazı yanlışların olduğunu belirterek, taraftarlar arasında şiddet eğilimin arttığına dikkat çekmiştir. Öyle ki 1923 yılında oynanan bir futbol maçı öncesinde mızık dinletisi, uzun atlama, yüksek atlama, kulüpler resmigeçidi, boks, güreş ve benzeri sportif gösterilerin yapıldığı arda ise futbol maçına geçildiği 1973 yılında *Devlet* gazetesinde (ayrıntılı bilgi için bakınız. Eren, 2024) Ankara Beden Terbiyesi Bölge Müdürü Sami Yavrucak tarafından dile getirilmiştir. Aradan geçen yıllar içerisinde sporun seviyesiz, ruhsuz ve idealsiz bir hâl aldığı teessüfle bildirilmiştir (Yavrucak, 1973c, s. 8). Futbola dair eleştiriler yalnızca oynanış şekliyle sınırlı kalmamış, devlet politikalarının bir uzantısı olan kapalı tribün inşaatları da ele alınmış, ihalelerin bazı kurum ve şahsiyetlerin yararına verildiği, tribüne ihtiyacı olmayan Çankırı gibi küçük nüfuslu yerlere yüksek meblağlar harcanarak tribün inşa edildiği ifade edilmiştir. Halkın değerlerinin ve vergisinin ise bu gibi vesilelerle “kravathlı eşkıyalar” tarafından suiistimal edildiği ileri sürülmüştür. Bahsi geçen kişilerin millete ve milliyetçiliğe karşı bir tavır aldığı ise temel iddia olmuştur (Yavrucak, 1973d, s. 8). Sporun siyaset üstü bir mesele olarak görülmesi, şahıs ya da parti çıkarlarına alet edilmemesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Öyle ki devletin bekasını ve kalkınmasını etkileyecek kadar önem arz eden spor siyasetin üstünde millî bir ideal olarak görülmüştür (“Spor Kulübü Parti Teşkilatı Hâline Getiriliyor”, 1975, s. 10).

Türk sporunu geliştirmek için 1972 yılında Türkiye’ye muhtelif ülkelerden farklı branşlarda uzman hocalar getirilmiştir. Futbol, tekvando, judo, masa tenisi, boks, kürek, bisiklet, yüzme gibi alanlarda gençleri çalıştırması beklenen bu yabancı antrenörlerin (BCA. Kararlar Daire Başkanlığı, 30-18-1-2/283-45-14) geliş basında yankı uyandırmıştır. Milliyetçi kesim Türkiye’nin sporda önemli başarılar elde edebilmesi için işin ehline verilmesinin önemine vurgu yapılmıştır. İşin ehlinden kast edilen ise bir spor dalındaki başarıdan ziyade spora bakış açısını belirleyen millî ülkünün ne ölçüde taşındığıdır. Bu bağlamda Türkiye’deki basketbolun 1970’li yıllarda bir Yahudi tarafından idare edildiği *Ülkücü Kadro* dergisi tarafından ileri sürülmüş ve Yahudilerin, Masonların, Yahudi dönmelerinin ve gayrimüslimlerin Türk çocuklarının yükselmesine kasten mâni olduğu iddia edilmiştir. Bu iddiaların dayanağı ise Olimpiyat Komitesi üyesi Haluk San’ın yirmi kadar atletizm hakeminin önünde bir öfke ile “Biz Mason Locasıyız. Bize kimse karışamaz” diye bağırmasıdır. Ayrıca ülke kaynaklarının yüklü miktarlardaki meblağların Olimpiyat Komitesinin kasasına dolayısıyla da Mason Localarına aktarıldığı söylenerek Türk sporunun gelişmesi için öncelikli olarak Türk olanlara teslim edilmesi zaruri görülmüştür (Anadol, 1977, s. 14). Bu bağlamda Türkiye’deki sporu geliştirmek için yurt dışından antrenör ve hakemler getirilmesi milliyetçi camia tarafından hoş karşılanmayarak Türklerin tarihteki başarıları hatırlatılmış, alanında uzman boksörlerin, güreşçilerin yetiştirilememiş olması millî bir dejenere olarak görülmüştür (Yavrucak, 1973e, s. 8).

Milliyetçi basında spora yönelik devlet politikalarının yanlışlığı eleştirilirken başta ata sporu olan güreşe gereken değerin ve önemin verilmediği için Türkiye’nin uluslararası müsabakalardaki başarısının düştüğü, bir zamanlar şampiyon olarak

dönen sporcuların hezimete uğradığı hatırlatılmıştır. *Devlet* gazetesinde güreşi “*inkılap mektebinin korkmuş, rutubetle sulanmış bodrumuna zoraki sokma çabamız*” onu küstürdü diyerek açık havada, düğünlerde, bayramlarda, kırlarda yapılan güreşin yanlış politikalar sonucunda başarısızlığa mahkûm edildiği ileri sürülmüştür (Yavrucak, 1973f, s. 8). Bu iddiaların temel dayanak noktası ise 1948 yılında Londra Olimpiyatlarında saniyeler içerisinde zafer kazanan Türk güreşçilerin 1970’lerdeki uluslararası müsabakalarda hiçbir başarı kazanamamasıdır. Öyle anlaşıyor ki başta güreş olmak üzere çeşitli spor faaliyetlerindeki başarısızlık idarecilerin ve yönetimin yetersizliğine bağlanmış, gençlerin millî bir ülkü ve inanç ile yeniden dünyada adından söz ettireceği umudu beslenmiştir (Yavrucak, 1973g, s. 8).

Türk sporunun geri kalmışlığı üzerine yapılan tespitlerden kısa süre sonra gerçekleştirilen Montreal Olimpiyat Oyunlarında (Temmuz 1976) Türk sporcularının hiçbir başarı kazanamadan dönmesi spor bahsinde Türkiye’de pek bir şeyin değişmediğini göstermiştir. Dikkat çeken önemli bir nokta ise Demirperde ülkelerinden katılan sporcuların mutlak suretle madalya almak için mücadele etmesi ve nitekim de başarılı olmasıdır. Soğuk Savaş döneminde ülkelerin üstünlük yarışında olimpiyat oyunlarına büyük önem verilmiş ve bilhassa komünist rejim ile yönetilen ülkelerin sporcularına neredeyse askerî eğitim verir gibi antrenman yaptırdığı, kazanmaya şartlandığı haberleri basında yer almıştır. Ancak birçok sporcunun komünizmden ve sosyalizmden kaçarak hür ülkelere sığınma hakkı istemesi rejimin ne denli zorlayıcı ve baskıcı olduğunu gösterir mahiyettedir. Dolayısıyla Türkiye’deki solcu kesimin sosyalist ülkelerdeki spor başarısından bahsederken mevcut durumu doğru analiz edemediği milliyetçi camia tarafından ileri sürülmüş ve komünizmin özenilecek bir tarafının olmadığı sıklıkla hatırlatılmıştır. Nitekim sporu geliştirmek için komünizmi övmek yerine millî değerlere bağlı kalarak mevcut şartlardan en üst seviyede verim almanın yollarını aramak gerektiği ifade edilmiştir. Hatta Türk sporu belli bir seviyeye yükseltinceye kadar uluslararası yarışmaları girmemenin daha doğru olacağı söylenmiştir (“Komünist Ülkelerde Spor”, 1976, s. 4.). Görüldüğü üzere spor uluslararası prestijin bir göstergesi hâline gelmiştir. Kaybetmektense müsabakalara katılmamak daha doğru bir davranış olarak görülmüştür.

Türkiye’nin 1970’li yıllarında spora dair sorunlarından birisi de şikedir. Türkçede “*danışıklı dövüş*” olarak ifade edilen şike ile taraflardan biri daha önce yapılan anlaşmalar uyarında müsabakada kasten yenilmektedir. Centilmenlikle ve spor ahlakıyla bağdaşmayan şikenin (Sarıyar Sezan, 2023, s. 238) en önemli sebebi ise spora bilhassa futbola siyasetin karıştırılmasıdır. 1978 yılında iktidarı elinde bulunduran CHP ve dönemin Gençlik ve Spor Bakanı olan Yüksel Çakmur’un icraatları *Devlet* gazetesi tarafından şiddetle eleştirilmiş, bahsi geçen şahsın komünistleri koruduğu ve onlara devlet bütçesinden ödenek verdiği iddia edildikten sonra futbolda yapılan birtakım yolsuzluklara şikeye ve dopinge değinilmiştir (“Sporda Siyaset ve Çakmur”, 1978, s. 10-12).

Sporun sorunlarından diğeri ise dopingdir. Sporculara anlık güç ve enerji veren ilaçların damar yoluyla ya da hap olarak alınması bütün uygar ülkelerde yasak

olmasına rağmen Türkiye’de at yarışlarında ve bazı spor müsabakalarında doping kullanıldığı bildirilerek bu durumun sporun ahlakına da kişinin onuruna da beden sağlığına da uygun olmadığı belirtilmiştir. Bir müsabakada hakkı ile yenilmenin doping ve şike ile kazanılacak zaferden daha doğru bir davranış olduğu vurgulanmıştır (Gökdemir, 1983, s. 11-12). Spora dair devlet politikalarıyla bu gibi yolsuzlukların giderilmesi gerektiği savunulmuş ve teknik yetersizlik, donanım ve uzman eğitici eksikliği gibi nedenlerle geri kaldığı düşünülen Türk sporunun aslında, politik ve şahsi çıkarlara alet edilerek amacından uzaklaştırıldığı fikri 1970’ler Türkiye’indeki spor yazarlarınca kabul görmüştür.

Sonuç

Soğuk Savaş dönemi hem Türkiye hem dünya için çeşitli politik zorlukları beraberinde getirmiş, ülkeler çift kutuplu yeni dünya düzeninde kendi çıkarlarına en uygun blokta yer almanın yollarını aramıştır. Türkiye bu süreçte Amerika Birleşik Devletleri liderliğindeki Batı Bloku’nda yer almak için önce Kore’ye asker göndermiş ardından NATO’ya üye olarak tarafını açık bir şekilde belli etmiştir. Sıcak çatışmaların ulusları yıkıcı etkisinin anlaşılması üzerine kültürel, siyasal ve ekonomik mücadeleler temelinde şekillenen soğuk savaş sürecinde komünizmin ve kapitalizmin ideolojik mücadelesi başlamıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin komünizm ve sosyalizmin temsilcisi ve savunucusu olması Türkiye’deki antikomünizm faaliyetlerini beslemiştir. Nitekim bu durum da Türkiye’nin doğu bloğundan çekinmesinin etmenlerinden biridir. Ezeli ve ebedi düşman olarak kabul edilen Rusya’nın bakiyesi olan SSCB’nin II. Dünya Savaşı sonundaki Türkiye’ye karşı tavrı bahsi geçen düşmanlığın artarak devam ettiği fikrinin doğmasına yol açmıştır. II. Dünya Savaşı boyunca ülke bütünlüğünü korumak için olağanüstü bir mücadele veren Türkiye’den toprak talebinde bulunulması ve boğazlarını statüsünün değiştirilmek istenmesi tedirginliğe yol açmıştır. Zaten Türk millî ve manevi değerlerine de aykırı görülen komünizm ideolojisinin Türkiye’de yayılması fikri milliyetçi camiyayı adeta teyakkuza geçirmiştir. Bu ortam içerisinde milliyetçilik ve din, komünizmden ve SSCB tehlikesinden korunmada bir kurtarıcı olarak görülmüştür. Komünizmle mücadele dernekleri kurulmuş, millî değerleri savunan dergiler ve gazeteler çıkarılmıştır. Öyle anlaşıyor ki komünizm korkulması, kaçınılması gereken bir düşman olarak görülmüştür. Bu anlayışla millî ruh, millî şuur, millî tarih, millî kültür, millî sanat hatta millî giyim ve spor üzerine ilmî araştırmalar yapılmaya başlanmış, Türkiye Cumhuriyeti’nin ihtiyaç duyduğu bütün değerlerin yeterli incelemelerin yapılması hâlinde tarihinin derinliklerinde bulunacağı fikri kabul görmüştür.

Komünizmden korunmada bir kurtarıcı misyonu yüklenen milliyetçilik fikri spor çalışmalarında ve spor felsefesinde de kendisini göstermiştir. Soğuk Savaş döneminde uluslararası üstünlük mücadelesinde bir araç hâline gelen spordaki başarıyı arttırmak için bütün devletler imkânları nispetinde çalışmalar yapmış, herhangi bir müsabakada karşı karşıya gelen batı ve doğu bloğu sporcuları (özellikle ABD ve SSCB sporcuları) adeta ölüm kalım savaşı vermiştir. Nitekim bu ortam içerisinde Türkiye’nin de spora iki temel gerekçeyle önem verdiği görülmektedir. Bunlardan birisi Türkiye’nin

uluslararası alanda yapılan spor müsabakalarında başarı kazanarak hem Türk sporunu dünyaya tanıtmak hem de tarihsel süreçte olduğu gibi spor konusunda dünyaya öncülük etmektir. Özellikle Türk ata sporu olan güreşte üstün başarılar kazanılmasına azmedilmiş, nitekim II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki yıllarda güreşte uluslararası üstünlükler elde edilmiştir. Bu noktadan hareketle sporun milliyetçilikle bağlaştırılması gayet makul görünmektedir. Ayrıca sporun gençlere sağlıklı, dinç, dinamik ve ahlaklı bir hayat sunması da komünizmle mücadelenin bir diğer uzantısı hâline gelmiştir. Türk spor tarihinden alınan ilhamla vatansever, millî şuuru gelişmiş, ruhi ve bedeni muvazeneye sahip gençlerin yetiştirilmesi sayesinde komünizm ve sosyalizm gibi ideolojilere fırsat verilmeyeceği fikri kabul edilmiştir. Bu bağlamda spor gençlerin sağlıklı bir vücuda, dinamik bir ruha, aydınlık bir zihne sahip olması için en önemli güçtür. Dolayısıyla sporcunun yalnızca fiziki kondisyonun iyi olması yeterli görülmemiş, millî ruha ve ülkeye bağlı kalarak ülke menfaatlerine uygun olarak çalışması da istenmiştir. Bu şekilde hem Türkiye'nin çağdaş ve müreffeh bir seviyeye ulaşması sağlanacak hem de gençler enerjilerini sporlar faaliyetlerde kullanarak, sporun felsefesini kavrayarak anarşizm, komünizm ve sosyalizm gibi hareketlerden uzak duracaktır. Nitekim Soğuk Savaş döneminde Türk sporunun millî bir ruhla yapılması, Türk tarihinden ve Türk kahramanlardan ilham alması sayesinde gençlerin komünizmden korunacağı fikri kabul görmüştür. Bu çalışmada mevzu bahis milliyetçilik ve sporda millî ruh arayışları olduğu için ağırlıklı olarak milliyetçiliği savunan aydınların fikirleri temel alınmıştır. Bununla birlikte devlet politikalarında ve programlarında benzer bir ülkü ile hareket edildiği de görülmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren fiziki ve psikolojik olarak sağlıklı bir neslin yetişmesi için çalışmalar yapılmıştır. Spor, olası bir vatan savunması, yaşanan coğrafyaya hâkimiyet kurulması, güçlü bireylerin yetiştirilmesi, vatanseverlik fikrinin yüceltilmesi, irade terbiyesi ve ahlaki değerlerin korunması gibi amaçlara ulaştıran bir araç hâline gelmiştir.

Extended Abstract

This study examines the mission attributed to sport as a tool in the fight against communism in Turkey during the Cold War, and the importance of sporting activities in the context of international relations. During a period marked by a search for a national spirit and an emphasis on the importance of raising morally upright individuals, sports were discussed from various perspectives by diverse groups. In fact, states have developed various sports policies. The Cold War brought various political challenges for both Turkey and the world, with countries seeking ways to align themselves with the bloc that best suited their self-interests in the bipolar new world order. During this period, Turkey, in order to align itself with the Western bloc led by the United States, first sent troops to Korea and then openly declared its allegiance by joining NATO. The Cold War, shaped by cultural, political, and economic struggles stemming from the understanding of the devastating effects of hot conflicts on nations, initiated an ideological war between communism and imperialism. The idea of nationalism, which assumed a salvific mission in protecting against

communism, has also manifested itself in sports studies and sports philosophy. During the Cold War, sport became a tool both for protecting national identity and for the struggle for international dominance.

In Turkey, the impact of sport on societal development has been acknowledged by various groups. One of the fundamental tenets of sport philosophy is that young people cannot adequately benefit society unless they are rationally educated, both intellectually and physically. The development of sports policies has been deemed necessary not only to protect individual health but also to ensure social order, combat communism, and prevent moral decay. The rise of moral decay among young people in Turkey, and their inclination towards anarchism, communism, and socialism, is linked to the improper practice of sports. Nationalist circles, in particular, have frequently emphasized that sports, often reduced to a means of entertainment, should focus on the development of both body and mind. Ensuring that the new generation, regardless of gender, engages in Turkish sports with a dynamic mind and body has been one of the fundamental arguments of both the Republic and nationalism. However, in the early years of the Cold War, particularly in the 1950s, with the rise of conservative and religiously-oriented rhetoric, the form of celebrations and performances by young people at youth sports festivals were criticized in various ways by the nationalist press. It was emphasized that sports and games are one of the most important elements that define a nation, and that national sports should be valued and promoted to the world. The importance of Turkish women in social life and the idea that they can be active in all branches of sport have been accepted. However, it has been argued that nothing should override a woman's mission of motherhood and family-building. In this context, the clothing and appearance of female students during celebrations and festivals, and the extent to which their actions during performances are morally acceptable, have been examined. The impasse in Turkey's modernization process is virtually tied to the issues of women's behavior, appearance, and the extent to which they can be active in the workforce.

In order to develop Turkish sports and raise a dynamic generation, everyone has been encouraged to engage in sports daily to maintain their physical health, as in the Swedish model. Making sports a part of daily life is considered essential, especially for children in their developmental years, to ensure they have healthy and fit bodies. National development has been linked to the health of young people.

From the early years of the Republic, sport has been one of the methods Turkey has used to develop its foreign policy and make its name known to the international community. Sports contacts have been established with various countries at different times for reasons such as promoting Turkey to the world, developing good relations, and showcasing the success of the Turkish nation in sports. Sport has also been seen as an important element in enhancing and protecting Turkey's national honor in the international arena. In this context, international competitions, in particular, have been followed with great enthusiasm. The achievements of Turkish athletes have been a source of national pride. These sporting events were even portrayed as a battle, a

struggle for national survival.

Kaynakça

- (1930). Darülfünunlar ve spor, *Türk Yurdu*, 229, 47-48.
- (1934). Yahudi Sporcuları İstanbul'da, *Millî İnkılâp*, 11, 13.
- (1939). Muhterem sporculara ve gayretkeş kulüpçülere teşekkür, *Yeni Birlik*, 5, 9.
- (1944). Deniz ve spor, *Çınaraltı*, 137, 11.
- (1952). Gençlik ve Spor Bayramı, *Mefkûre*, 29, 1-4.
- (1955). Türk Ocakları kurultay raporu, *Türk Yurdu*, 244, 876-877.
- (1957). Türk Ocağı haberleri – Türk Ocakları kurultayı, *Türk Yurdu*, 268, 875.
- (1957, 10 Mart). Bulgar cehenneminde korkunç hayat şartları, *Her Gün*, 3.
- (1957, 3 Şubat). Batı Trakya'da Türk çocuklarını Hristiyan yapmaya çalışıyorlar, *Her Gün*, 1.
- (1962). Bulgaristan'la spor temasları kesildi, *Millî Yol*, 33, 13.
- (1962). Sporda Rusya'ya boykot, *Millî Yol*, 18, 10.
- (1962, 9 Eylül). Komşuluğun ilk şartı, *Milliyet*, 1.
- (1968). Türk Yurdu'nda bir ay, *Türk Yurdu*, 343-344, 61.
- (1975). Spor kulübü parti teşkilatı hâline getiriliyor, *Devlet*, 289, 10.
- (1976). Komünist ülkelerde spor zor kullanılarak yaptırılıyor, *Devlet*, 353, 4.
- (1978). Sporda siyaset ve Çakmur ne yapmak istiyor, *Devlet*, 6, 10-12.
- (1978). Sporda siyaset ve Çakmur ne yapmak istiyor, *Devlet*, 6, 10-12.
- Akalın, C. (2003). *Soğuk Savaş ABD ve Türkiye 1*, İstanbul: Kaynak Yay.
- Akın, Y. (2019). *Gülbüz ve yavuz evlatlar erken cumhuriyette beden terbiyesi ve spor*, İstanbul: İletişim Yay.
- Akifoğlu, M. (1957). Eski bir hatıranın düşündürdükleri II, *Türk Yurdu*, 269, 920-921.
- Akurgal, E. (1943). Eski Yunanlılarda ispor, *Millet*, 17, 149-151.
- Akyol, A. (1970a). Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kuruluşu üzerine, *Defne*, 78, 3-5.
- Akyol, A. (1970b). Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kuruluşu üzerine II, *Defne*, 79, 3-7.
- Anadol, C. (1976). Spor, *Ülkücü Kadro*, 1, 15.
- Anadol, C. (1977). Spor, *Ülkücü Kadro*, 10, 14.
- Ankara, S. A. (1960). Hafıza ve aklın millî hayatımızdaki nispi önemi ve değeri, *Türk Yurdu*, (2)291, 3-4.
- Ankara, S. A. (1961). Hayatın süreklilik prensibi ve nüfus problemi, *Türk Yurdu*, 2(294), 13-15.
- Ateşoğlu, M. (1960). Türk ruhunun bedii cephesi, *Türk Yurdu*, 2(289), 58-60.
- Atsız, N. (1952). Tarihin barışmaz düşmanları, *Türkelî*, 23, 2.
- Atsız, N. (1951). Tarih şuuru, *Orkun*, 29, 3-5.
- Aydın, H. (2024). Savaş ve salgın: Kore Savaşı'nda Türk ordusunun yaşadığı sağlık sorunları, *Journal Of History School*, 17(73), 3634-3661.

- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 490-1-0-0/2-6-23. 04.07.1931.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı (KDB), 30-18-1-2/26-18-17. 22.03.1932.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı (KDB), 30-18-1-2/283-45-14. 12.06.1972.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 490-1-0-0/ 4-17-13. 10.05.1938.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı (KDB), 30-18-1-2/297-27-2. 23.03.1973.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü (BÖKM) 30-1-0-0/42-252-1. 08.06. 1948.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Muamelat Genel Müdürlüğü (MGM), 30-10-00/85-561-8. 09.02. 1944.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 490-100/1191-176-2, 07.03.1951.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 490-100/581-3-1, 28.12.1948.
- Benhür Ç. & Aktan, D. C. (2022). Franklin Delano Roosevelt (1882-1945), *Atatürk Ansiklopedisi*. [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/459/Franklin-Delano-Roosevelt-\(1882-1945\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/459/Franklin-Delano-Roosevelt-(1882-1945))
- Bora, A. (2012). Millî bir vazife olarak spor ve kadınlar, *Spor Bilimleri Dergisi*, 23(4), 220–226.
- Cansever, H. F. (1956). Gıda tarihine bir bakış, *Türk Yurdu*, 256, 874-877.
- Çelik, A. (2020). Soğuk Savaşın başlarında Türkiye’de antikomünizm etkisinde milliyetçilik ve din, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 399-411.
- Çiftçioğlu, N. S. (1947). Sporda irtica ve emperyalizm, *Altınışık*, 5, 10.
- Deliorman M. N. (1957, 27 Aralık).B. Trakya Türkleri neler çekiyor, *Her Gün*, 3.
- Demirel, A. (1952). Asıl maksat, *Türkeli*, 9, 5.
- Demirutku, E. (1970). Orta Asya Türkleri ve av sporu, *Ötüken*, 82, 13.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 501/32165-128085-3. 22.08. 1941.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 533/10650-65835-2. 15.03.1937.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 554/7893-50018-1. 08.10.1947.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 554/7893-50018-3. 24.12.1946.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/ 35784-141341-2. 02.08.1956.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/ 35784-141341-4. 31.07.1956.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/35784-141341-1. 03.08.1956.

- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/35784-141341-8. 13.07.1956.
- Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi, 571/35784-141342-1. 20.06.1956.
- Dirisu, N. Ş. (1942a). Beden terbiyesi ve spor, *Millet*, 2, 55-58.
- Dirisu, N. Ş. (1942b). Beden terbiyesi ve spor II, *Millet*, 4, 118-121.
- Eren, N. (2024). *Türk Siyasi Tarihinde Bir "Devlet" Mücadelesi*, Ankara: Nobel Yay.
- Evcin, E. (2014). Atatürk'ün spora ve sporculara bakışı, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 33(55), 303-378.
- Gökalt, Z. (1942). Dehaya doğru, *Türk Yurdu*, 26(5-6), 180-183.
- Gökdemir, A. (1983). Doping, şike, sportmenlik, *Töre*, 141, 11-12.
- Guttmann, A. (2021). The Cold War and the olympics, (çev.) Özgür Yılmaz, *AHBV Edebiyat Fakültesi Dergisi (HEFAD)*, 1(4), 75-81.
- Güler, Y. (2004). II. Dünya Savaşı sonrası Türk – Amerikan ilişkileri, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 209-224.
- Hacıeminoğlu, N. (1967). Millî duygular nasıl aşılanır, *Millî Işık*, 2, 16.
- Hacıkayaoğlu, K. (1982). Eski Türk sporlarından atıcılık, *Millî Eğitim ve Kültür*, 17, 18-35.
- Hilav, S. (1997). Düşünce tarihi (1908-1980), Sina Akşin (ed), *Türkiye Tarihi 4 – Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İstanbul: Cem Yay.
- İlgaç, Ş. (1975). Türk sporu, *Hasret*, 1, 8.
- İlhan, (1945). Eski Türk sporları, *Türk'e Doğru*, 10, 14-15.
- İlhan, (1945). Eski Türk sporları, *Türk'e Doğru*, 7-8, 5-7.
- İlhan, (1945). Eski Türk sporları, *Türk'e Doğru*, 9, 6-7.
- İnal, R. (2023). Bizim şampiyonumuz: Spor milliyetçilik ve millî kimlik, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1565-1596.
- İnan, A. (1943). Gök-Börü oyunu, *Gök-Börü*, 6, 6.
- İnan, A. (1948). Türk gibi kuvvetli, *Doğu*, 67-70, 14-16.
- Kara, S. (2023). Cumhuriyet döneminde bir turistik mekân projesi: Abant Gölü (1923-1950), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 72, 200-223.
- Kara, S. (2025). 1954 FIFA Dünya Kupası ve Türkiye: Türkiye'nin ilk Dünya Kupası tecrübesinin hikâyesi, Nejla Günay (Ed), *Cumhuriyet'in Kuruluşundan Türkiye Yüzyılına, Türk Spor Kongresi 25-27 Nisan 2024 Bildiriler Kitabı içinde* (191-226), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Kafesoğlu, İ. (1959). Türk medeniyeti ve batıya tesirleri, *Türk Yurdu*, 1(271), 20-23.
- Kaplan, M. (1952). Spor ve musiki, *Komünizme Karşı Mücadele*, 30, 3.
- Metinsoy, M. (2016). *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye, gündelik yaşamda devlet ve toplum*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

- O'Mahony, M. (2006). *Sport in the USSR Physical Culture-Visual Culture*, Londra: Reaktion Books.
- Okçuoğlu, A. (1962). Spor mu, siyaset mi, *Millî Yol*, 31, 11.
- Oktay, O. (1975). Gençlik ve Spor Bayramı üzerine, *Bozkurt*, 33, 3.
- Orkun, H. N. (1952). Aşağılık Duygusu, *Mefkûre*, 18, 1.
- Otaç, T. (2019). İkinci Dünya Savaşı müttefik konferansları ve Türkiye için önemi, *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 97-126.
- Özdemir, N. (2013). Türkiye Cumhuriyeti'nin katıldığı ilk uluslararası organizasyon: 1924 Paris Olimpiyatları, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 51, 717-744.
- Özel, E. (2025). Selçuklu Konya'sında saray erkânının spor merasimleri, *Konya Araştırmaları Dergisi*, 2, 51-64.
- Özkan, G. (2019). Bir halkla ilişkiler çalışması olarak Türkiye'de düzenlenen ilk güzellik yarışması, *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(6), 587-606.
- Özkaya, N. (1962). Tarih şuuru, *Toprak*, 6, 13.
- Phil & Koşay, H. Z. (1967). Selim Sırrı Tarcan ve spor, *Türk Yurdu*, 6(340), 26-27.
- Sançar, N. (1966). Türk ve kahramanlık, *Türk Yurdu*, 5(329), 13-15.
- Semiz, Y. & Akgün, B. (2007). Dostluktan krize İkinci Dünya Savaşı sürecinde Türk Rus ilişkileri, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 239-270.
- Seyhan, Ö. (2024). Milliyetçi kadınlar: Ülkücü Hanımlar Derneği ve Ananın Sesi Gazetesi, *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 715-728.
- Seyhan, Ö. (2024). Varlık Vergisinin İngiliz basınına yansıması: The Times gazetesi örneği, *History Studies*, 2024, 16(2), 261-272.
- Seyhan, Ö. (2025). Kore Savaşı'nın milliyetçi basına yansıması: *Türk milliyetçilerinin Kore Savaşı'na Bakışı*, *Türkçülük Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-20.
- Sezan, C. S. (2023) Selim Sırrı Tarcan'ın sporcu neler bilmeli adlı eseri, Ankara: Gece Kitaplığı Yay.
- Sezan, C. S. (2023). Spor tarihine bir katkı: Akis Dergisinde Vildan Aşir Savaşır ve spor hakkındaki tenkitleri, *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 231-244.
- Sezan, T. (2024). Türk Spor Kurumu Dergisi'nde Vildan Aşir Savaşır'ın atletizm hakkındaki yazıları, M. Altınkök (Ed.), *Spor bilimlerinde uluslararası akademik çalışmalar içinde* (83-97), Ankara: Serüven Yay.
- Soysal, A. (1967). Dünya tarihinde Türkler, *Millî Işık*, 2, 23-25.
- Sümer, F. (1959). Türkiye Türklerinin ataları Oğuzlar, *Türk Yurdu*, 1(273), 11-13.
- Şadan, İ. (1942). Bugünkü şartlar altında beden terbiyesi ve spor yapılabilir mi?, *Tanrıdağ*, 1(8), 9-10.
- Şapolyo, E. B. (1970). Ata sporlarımız kemankeşlik ve Ok Meydanı, *Önasya*, 61-62, 10-12.

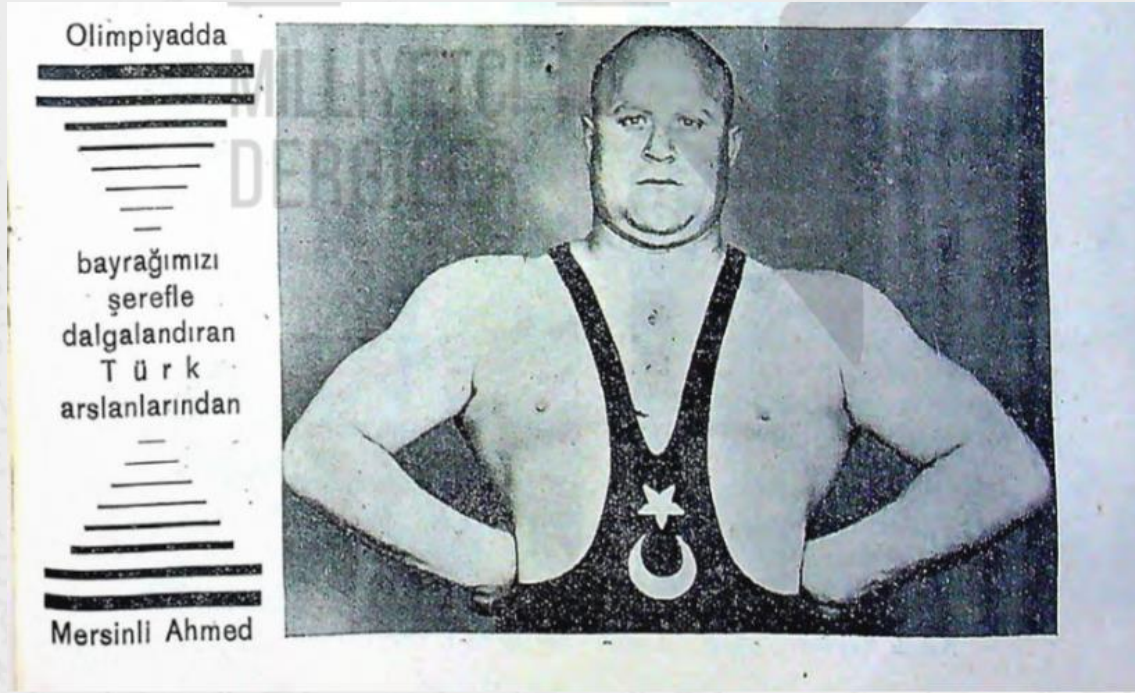
- Şimşek, A. (2021). *Komünistin eşkâli*, İstanbul: İletişim Yay.
- Tan, B. (1944). Mekteplerimiz ve spor, *Çınaraltı*, 139, 13.
- Tan, E. (1971). Eski Türklerde spor ruhu – okçuluk sporu, *Önasya*, 73, 3-22.
- Toprakçı, A. C. (1974). Türkler ve spor, *Bozkurt*, 22, 13.
- Tuna, O. (1959). Komünizme karşı mukabil bir programa sahip miyiz, *Türk Yurdu*, 1 (273), 21-23.
- Ülken, H. Z. (2019). *Türkiye’de çağdaş düşünce tarihi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1943). Eski Türklerde toplu oyun ve sporlar, *Gök- Börü*, 6, 7-8.
- Yaman, A. E. (2006). Kore Savaşı’nın Türk kamuoyuna yansıması, *Atatürk Yolu Dergisi*, 10(37), 231-245
- Yavrucak, S. (1973a). Hoş geldin Emil Leviçev, *Devlet*, 67, 8.
- Yavrucak, S. (1973b). İki program, *Devlet*, 166, 8.
- Yavrucak, S. (1973c). Yanlış – doğru cetveli, *Devlet*, 168, 8.
- Yavrucak, S. (1973d). Davetsiz misafir, *Devlet*, 169, 8.
- Yavrucak, S. (1973e). Gıravatlı eşkiya, *Devlet*, 170, 8.
- Yavrucak, S. (1973f). Tanrı rahmetinden yoksunluğumuz, *Devlet*, 172, 8.
- Yavrucak, S. (1973g). Güreşimizin dünü bugünü yarını, *Devlet*, 173, 8.

Ekler:

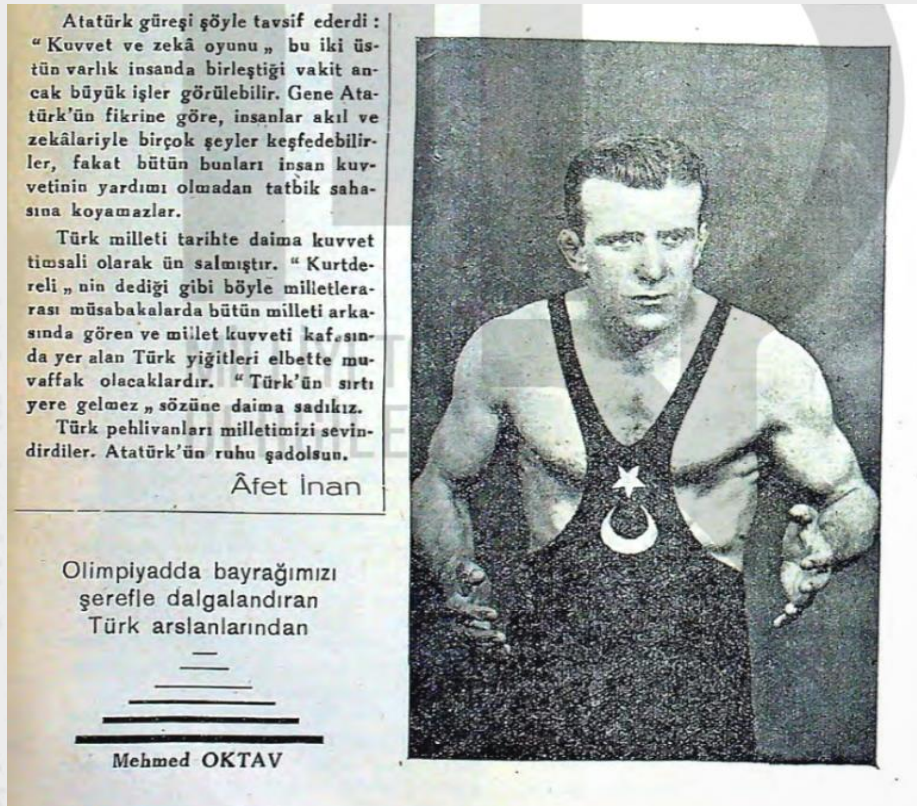
Ek 1: *Doğu Gazetesi*, Haziran- Eylül 1948, s. 14.

Seyhan, Ö., Çakıcı, H. A., Şirin, E. F., Erdoğan, A. (2026). Soğuk Savaş Döneminde Türk Sporunda Milli Ruh Arayışları: Antikomünizm Faaliyetlerinde Bir Mücadele Aracı Olarak Spor. *Selçuk Türkiyat*, (68): 173-200.

Doi: 10.21563/sutad.1725817

Ek2: *Doğu Gazetesi*, Haziran Eylül 1948, s. 13.Ek3: *Doğu Gazetesi*, Haziran Eylül, s. 15.Ek4: *Doğu Gazetesi*, Haziran Eylül 1948, s. 16.